

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

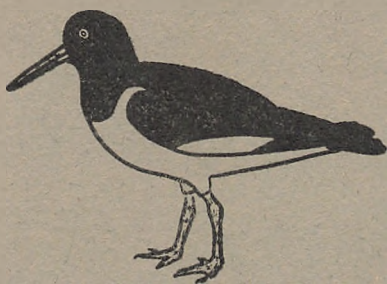
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

S. KAULBERG

SALTHOLM

58.8

201

AUG. OLSENS BOGHANDEL
KBHN. HELLERUP

04
Læs.

Faglig læsning

som med dette hæfte går ind i sin 21. aargang har, som vore abonnenter og købere sikkert har bemærket, ikke fulgt med i disse års almindelige prisstigning. Fra den nye årgangs begyndelse ser vi os nu nødsaget til at ændre prisen til 9 kr. pr. årgang å 10 hæfter. For skoler, biblioteker o. l. som aftager mindst 10 ekspl. er prisen 7,00 kr. aarlig. Prisen for enkelte hæfter bliver 1,00 kr., (100 ekspl. sorteret efter eget valg 75,00 kr.).

S. KAULBERG

SALTHOLM

FAGLIG LÆSNING NR. 201

TIDSSKRIFT FOR SKOLE OG HJEM

21. AARGANG — 1. HÆFTE

58.8

Ka 86.1

sa

Redigeret af JØRGEN BANKE og S. P. FREDEBO
AUG. OLSENS BOGHANDEL, HELLERUP

1948

INDHOLD:

Naturforhold	Side 3
Kvæget	— 5
Bebyggelse	— 6
Den grønbrogede tudse	— 7
Nordøens fugle	— 8
„Brækket”	— 12
Sydøens fugle	— 14
Mågekolonierne	— 16
Strandfugle	— 18
Trækfugle	— 20

Med „Faglig Læsning” nr. 201 indføres den ny retskrivning i henhold til undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. marts 1948.

Udgiverne.

163

1944-45

NATURFORHOLD.

Et godt stykke ude i Øresund mellem Drogden og Flinterenden — ret ud for Amagers østkyst — ligger en af Danmarks dejlige øer — Saltholm.

Kommer man til Kastrup ad luftvejen f. eks. fra Bornholm og ser øen fra luften, ligger den som en ensfarvet grøn klat midt i det blinkende Øresund, og det er ganske ejendommeligt at se hele dette store, uberørte område ligge så tæt ved København, som ses ganske tydeligt på den anden side af det smalle sund.

Der har også af og til været tale om at lave Saltholm om til en ferieø for københavnerne. Man har foreslået at plante bøgeskov, anlægge fodboldbaner med klubhuse, hoteller, udsigtstårne, kunstig badestrand o. s. v.. For en rask dreng eller pige kunne det måske lyde meget tillokkende, men for det første har sagskundska-ben gang på gang fastslået, at det er umuligt at realisere den slags planer, og for det andet må vi heller ikke glemme, at hvis vi sådan plantede et nyt stykke København over på Saltholm, ville vi samtidig miste et meget særpræget og smukt naturområde i Danmark. Ødelægger vi det, vil vore efterkommere med rette kunne bebrejde os, at vi ikke i tide havde værnet om dette smukke stykke dansk natur.

Hvor dejligt der er på Saltholm, skal vi nu straks få at vide, men først må vi lige have et par — måske lidt tørre — kendsgerninger om øen slået fast.

Saltholm er ikke nogen helt ringe ø. Fra nord til

syd måler den 7 km, fra øst til vest 3 km, og den spænder over et område på 16 km².

En spadseretur øen rundt bliver på godt 20 km, så man skal stå tidligt op den dag!

Den er ganske flad. Det højeste punkt ligger 3 m over havets overflade, men langt den største del af øen er kun 1 m høj.

Undergrunden består af kridt (saltholmskalk), der

Den store flade ø. I baggrunden „Gammelværk“.

ligger i et meget tykt lag. Man har foretaget boringer på Saltholm på over 200 m's dybde uden at nå gennem det. Overfladen består af hævet havbund fra Litorinahavet (Stenalderhavet), opkaldt efter *Strandsneglen*, hvis latinske navn *Litorina*, har givet havet navn, fordi den fandtes i særlig store mængder.

Året rundt går der postbåd fra Kastrup til Saltholm tre gange om ugen, og i den allervarmeste sommertid tillige små både fra Københavns havn. Det er dog langt det fornøjeligste at tage turen med postbåden, og så er det tillige det billigste.

Vi tager derover en af de sidste dage i maj måned, og vælger vi postbåden, ankommer vi efter ca. en ti-

mes sejlads til den lille primitive anløbsbro, der er bygget af affald fra kalkbruddet.

Inden vi går ind på øen, giver vi os lidt tid til at undersøge kalken, der er dannet af ganske små dyrs kalkskeletter, der i årtusindernes løb er dalet ned på havbunden. I kalken finder vi forsteneringer af søpindsvin, muslinger, snegle og mange andre af de dyr, der engang har levet på havets bund.

Og nu kan vi begynde vor vandring.

Saltholm er en dejlig ø. Stor og flad — overalt det saftige grønne græs, afbrudt hist og her af større og mindre sumpede, vandfyldte strækninger. Det er derfor klogt at have et par vandtætte gummistøvler med, hvis man ikke foretrækker at vade i bare ben. Det er dog tilrådeligt at have et par tynde badesko eller lignende på, da der overalt ligger store og små sten spredt ud over hele den langstrakte flade, der i det fjerne fortøner sig i en dis og går i et med havet.

Sådan ligger øen hen, som da den blev skabt fra naturens hånd. En barsk natur måske, men et herligt, fredfyldt sted. Især når man vandrer omkring på den sydlige del af øen, føler man sig fjernet tusind mile fra hovedstaden, der dog ligger så nær, at man overalt fra øen kan se dens tårne i horisonten mod vest.

KVÆGET.

En mængde køer og heste, der bliver færget herover i sommermånederne, går fredeligt omkring og græsser og er medvirkende til at give landskabet sin særegne karakter. Her var det, den store maler Theodor Philipsen malede sine mange smukke dyrebilleder, og i vore dage har Axel Skjelborg på en ny, men lige så smuk måde prentet dyreflokkene på sine lærreder.

Amagerbønderne har lige fra 1547 haft græsningsret på Saltholm, men da der i tidens løb opstod tvivl om denne ret, blev der i 1873 givet dem tilbud på at købe øen for 31 000 rigsdaler. Dette skete, og den dag i dag ejes Saltholm af amagerbønderne.

Der er nu bygget et par vindmøller, der pumper

vand op til kreaturerne i lange trug, ligesom der er gravet nogle vandbassiner, hvor regnvandet opsamles, så at dyrene kan få slukket tørsten, hvad nok kan være nødvendigt, især når solen en varm sommerdag brænder alt for hedt.

Som regel befinder både køer, heste og får, som der også er en del af, sig særdeles godt. Ganske vist kan de i begyndelsen blive lidt syge i maven af det saftige græs, men det overstås snart.

Det kan dog ske en gang imellem, at en hest eller kvie får hjemve. Så vader den ud i stranden med snuden vendt mod hjemmet derovre på Amager, og måske tager den mod til sig og vover den lange svømmetur over sundet. En og anden drukner måske undervejs, det kniber især for kvierne at komme frem, men det sker ikke så sjældent, at en hest klarer turen og finder hjem til sin gård igen, og da nytter det ikke at fæрге den tilbage. Har den først prøvet turen een gang, vil den atter vende hjem.

BEBYGGELSE.

Øen har tre gårde.

Den største er Holmegården, der ligger tæt ved anløbsbroen mod nord. Ejeren varetager øens interesser, og det er ham, der har opsyn med kreaturerne. Han har også en lille hyggelig krohave, hvor man kan sidde i ro og mag og nyde en forfriskning.

På østsiden ligger Østergård, hvoraf en del er nedbrændt, og midt på øen ligger Gammelværk.

Da Saltholm kun er 1 m høj, egner den sig hverken til bebyggelse eller opdyrkning, fordi store dele af den ved indtrædende højvande ligger under vand — især i vintertiden, hvor f. eks. Gammelværk kan være helt omgivet af vand.

Der findes dog ovre på østsiden nogle mindre indhegnede vænger, hvor der høstes en del kartofler og lidt korn, men der kan være år, hvor der næppe høstes mere korn, end der sås.

Der findes også et par småskove, der dog ikke har noget med skov at gøre, da de kun består af

nogle forpjuskede og vindblæste lave træer og buske. Det har været forsøgt at plante ny skov, men det er hidtil ikke lykkedes. Det ville ellers være godt, om dyrene kunne få et sted med lidt læ for stormen og lidt skygge for solen, når den brænder alt for hedt en stille sommerdag.

Foruden de mange fugle, som vi senere kommer til, lever der på Saltholm en del harer og vilde kani-ner, som jægerne har udsat, men de har svært ved at klare sig, når vinterstormene sætter ind, og vandet stiger. Der er lavet flere kunstige høje — de såkaldte harehøje. Man håbede, at harerne ville søge op på dem, når vandet steg, og derved frelse livet, men det er kun de harer, der tilfældigt opholder sig i nærheden, der finder på at sætte sig her, og hvert år finder man rester af mange døde harer og kaniner. Som regel er kun skelettet tilbage, da kragerne æder dem.

DEN GRØNBROGEDE TUDSE.

Og så er der et dyr, vi ikke må glemme — den grønbrogede tudse.

Den findes kun ret få steder her i landet. I Jylland har man kun fundet den ved Skagen, på øerne forekommer den hist og her, men på Saltholm er der mange af dem. Det er en meget smuk tudse. Grundfarven er lysegrå, og ryggen har store, uregelmæssige grønne pletter. Den er egentlig et natdyr, og skjuler sig om dagen under sten og lignende genstande, men i yngletiden, der falder i maj og juni, er den også fremme om dagen og ses da i eller ved de mange små vandhuller, hvor æggene gydes, og haletudserne kommer frem.

Saltholm rummer en botanisk seværdighed, idet der oppe på nordspidsen findes en ret stor bevoksning af den vilde blå Iris. Foruden på Fynshoved og nogle øer i Nakskov fjord findes denne smukke plante kun på Saltholm, men skal vi se den blomstre, må vi tage turen derover en gang senere, da den først blomstrer i juni—juli.

NORDØENS FUGLE.

Men Saltholm er først og fremmest fuglenes ø.

Straks vi nærmer os kysten, ser vi måger og terner boltre sig i luften. Den lille, yndefulde *Dværgerterne* byder os velkommen med sit korte, lidt hæse skrig, og på stenene, som det især vrimler med i strandkanten, sidder skalleslugere og ederfugle og ser nysgerigt ind efter os.

Vibe i flugt. Læg mærke til det karakteristiske flugtbillede: De afrundede vinger og det T-formede hvide parti.

Badestrand er der heldigvis ikke noget af, så var idyllen for længst gået fløjten!

Et lille stykke fra havnen kommer vi forbi nogle spredt liggende huse. Det er Holmegården. Der ligger også et lille rødt skur, der engang har været benyttet til skole, men for tiden er der ingen skolesøgende børn på Saltholm.

Vi går forbi gården og befinder os nu i et udpræget vadefugleterræn. Den første fugl, vi lægger mærke til, er *Rødbenet*, der skrigende og på stive vinger kommer flyvende hen over os. Tjyyp-tjyyp-tjyyp-tjyyp — siger den og er urolig for, at vi skal

komme dens rede for nær. Den er ellers ikke så let at finde, skjult som den er i det høje græs, og så har Rødbenet den vane, medens den ligger og ruger at trække græsstråene hen over sig, så redestedet på afstand kommer til at ligne en almindelig græstot.

Overalt på Saltholm kan vi træffe på Rødbenet, der er en af vore almindeligste vadefugle, men vi skal heller ikke gå ret længe, før *Viben* viser sig. Såsnart vi kommer ind på dens enemærker, tumler den ned

Viben nærmer sig sin rede.

imod os. Den har små unger nu og vil meget gerne have os jaget bort.

Pludselig hører vi nogle meget høje, skingre skrig, kivik-kivik-vik-vik, og ser et par sort- og hvidbrogede fugle flyve forbi. De har lange, røde ben og næb og tager sig pragtfuldt ud i solskinet. Det er *Strandskaden*, Tjaldur, som færingerne kalder den (se tegningen på omslaget).

Det er en livlig og fornøjelig fugl, der ikke er særlig sky over for mennesker — til tider næsten nysgerrig, men i den tid, den har unger, er den meget vagtsom over for sine fjender, især kragerne og de store måger, og angribes reden, styrter den løs

Engpiberens rede, som jeg fandt den.

på sine fjender og forfølger dem med sand dødsforagt.

Et stykke længere fremme stiger en ganske lille fugl til vejrs. Den ligner en lærke, men er en del mindre og opfører sig helt anderledes.

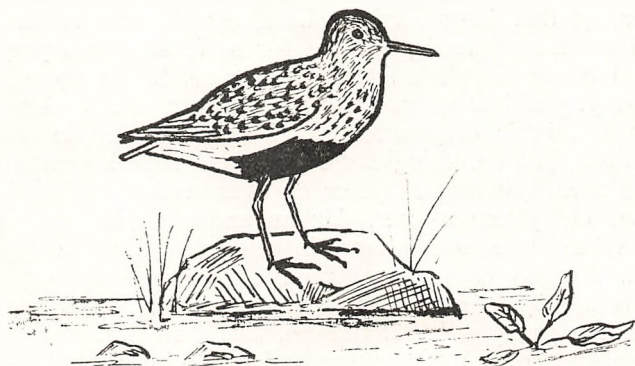
Engpiberens afdækkede rede.

Den stiger skråt op i luften, medens den frembringer en række enslydende toner, og når den er nået tilstrækkeligt højt op, daler den ned på sitrende vinger, syngende af fuld hals. Det er den lille *Engpiber*. En undselig lille sangfugl med et stilfærdigt og fredsommeligt væsen. Også den er en mester i at skjule sin rede (se billederne side 10).

Medens vi står og betragter Engpiberen, er en anden lille fugl kommet nærmere. Vi opdager den først, da den er ganske nær. Den står og kikker på os med sine store, fortrolige øjne, tripper lidt væk, kommer så tilbage igen, og vi ser, at den har et ret langt næb og en stor, mørk plet på bugen. Det er *Rylen*, en af vore mindste vadefugle.

Få fugle er så tillidsfuld som den. Først når vi er kommet den nær på få skridts afstand, letter den, men flyver kun et lille stykke bort.

Det er hændt mig flere gange, at jeg har stået i ret kort afstand og set Rylen gå på redens, og da er det, som om den er forsvundet fra jordens overflade. Reden er godt skjult i græsset, og den smule af fuglen, der ikke skjules, falder fuldstændigt sammen med omgivelserne.

Rylen.

„BRÆKKET”.

Vi nærmer os nu midten af øen. Her er store strækninger under vand. Store og små vandhuller med øer og halvøer, tanger og kanaler i en broget blanding. Hist og her stikker blomstrende *Vandranunkel* sine små, hvide blomster op over vandet, store og små fugleflokke letter, da vi nærmer os, nogle heste står et stykke borte og spejler sig i det solglitrende vand, og overalt mellem græsset stikker blomstrende *Engelskgræs* sine røde hoveder frem, ja, det er slet ikke til at forstå, at det blot er et par timer siden, at vi forlod København.

De mange vandhuller, der kaldes „Brækket”, er minder om de kalkbrud, der engang fandtes her, men det kunne ikke betale sig at bryde saltholmskalken, og af menneskenes fejlslagne værk er blevet et stor-slået naturområde, et rigt tilholdssted for talrige svømme- og vadefugle.

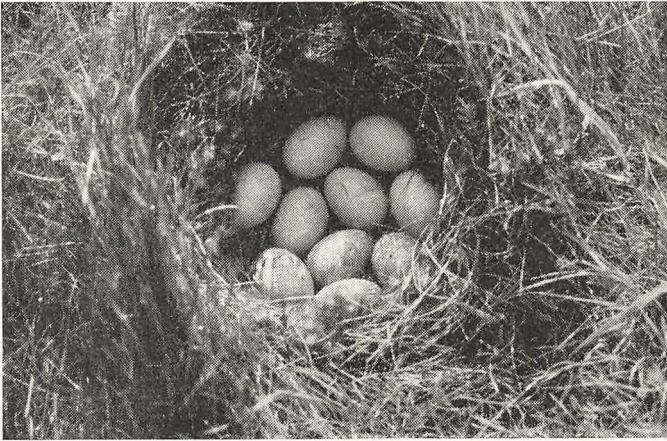
Foruden dem, vi allerede har omtalt, finder vi her *Krikand*, *Gråand*, den spraglede *Skeand*, således kaldes den, fordi næbbets form minder om en ske, og den endnu mere farveprægtige *Gravand*.

En anden meget smuk and, vi med sikkerhed vil få at se her, er *Spidsanden* med de fint afstemte farver og den lange, spidse hale, og så skal vi heller ikke være så særlig heldige for at få den som ynglefugl ellers ret sjældne *Pibeand* at se. Siden 1926 har den ynglet her hvert år, og de få par, der findes, er sandsynligvis efterkommere af nogle fugle, der blev indkøbt fra Fanø fuglekøje og udsat i de københavnske søer. (En fuglekøje er en overdækket indhegning med et system af net, der anvendes til indfangning af vilde fugle, som bliver ringmærket og atter sluppet løs. Ringen er forsynet med et løbenummer og en adresse, og bliver sådanne fugle fundet i fremmede lande og ringen sendt tilbage, kan man derved få oplysninger om fuglenes trækveje og vinteropholdssteder).

Går vi rundt omkring i „Brækket”, vil vi gang på gang se ænder flyve op foran os i græsset i få me-

ters afstand. Ofte ser de ynkelige og syge ud og slæber sig af sted, men det er kun en snedighed, anden finder på, for at få vor opmærksomhed henledt på den tilsyneladende syge fugl, ja, den vil endda gerne have, at vi forsøger at fange den, hvad aldrig vil lykkes, da den i sidste øjeblik letter, men så har den også fået os lokket så langt bort fra reden, at vi vanskeligt kan finde den.

Hvis vi derimod mærker os stedet, hvor anden fløj

Skeandens rede.

op, og går derhen, kan vi være heldige at finde reden, men vi skal være meget forsigtige, da den er godt skjult, og vi nødvendigvis skulle træde æggene i stykker. Og så skal vi holde fingrene væk. Flere fugle er tilbøjelige til at forlade en rede, som en menneskehånd har rørt ved.

Jeg vil her meget gerne fraråde, at man besøger Saltholm i alt for store flokke ad gangen. Det er i de senere år blevet almindeligt, at selskaber på 100—200 personer har holdt søndagsudflugt til Saltholm, men det røber en helt forkert opfattelse af en fugleø. For det første ser man ingenting, når man er så mange. Fuglene er for længst i stor rædsel flygtet bort, og

for det andet trædes alt for mange æg og unger ned til ingen verdens nytte. Man skal tage derover nogle få stykker ad gangen, men så bliver turen også en oplevelse, man hvert år med stigende glæde vender tilbage til.

Kommer en klasse skolebørn derover med deres lærer, er det nødvendigt at følge en ganske bestemt fremgangsmåde. Al højroset leg, råben og støj bør være bandlyst. Under vandringen må intet barn gå foran læreren, men hele tiden holde sig bagved ham, standse, så snart han standser og være opmærksom på, hvad der nu skal iagttages, men på denne måde kan man også få et udmærket udbytte af en salt-holmstur.

SYDØENS FUGLE.

Vi bevæger os nu længere sydpå. En stor mørk andefugl letter lige for vore fødder, og vi går hen og opdager en ederfuglerede med seks store, olivengrønne æg. Ederfuglen ruger meget fast, undertiden kan man gå helt hen og røre ved den, før den letter. Det sker i et voldsomt sæt, og samtidig oversprøjter den æggene med ekskrementer. Det sker måske af skræk, men det har muligvis en bestemt hensigt. Når æggene har et slimet, grønligt overtræk, rører man jo nødigt ved dem, og en krage eller sølvmåge taber måske lidt af appetitten, når den ser dem.

Når Ederfuglen i ro og mag forlader reden for at søge føde, dækker den æggene til med dun, måske for at holde på varmen, men sikkert endnu mere for at skjule æggene for eventuelle ægrøvere, som der er mer end nok af, og den værste af dem alle er *Sølvmågen*, den store måge med de sølvgrå vinger.

For nogle år siden rugede en koloni på nogle få hundrede par ved den sydlige skov, men nu findes de over det meste af øen til stor ulykke for de øvrige fugle, hvis æg og unger de sluger med stor begærlighed.

Da jeg i sommeren 1946 besøgte Saltholm, fandt jeg 8 ederfuglereder, alle plyndret af Sølvmågen, så

hvis de stadig breder sig, kan det blive nødvendigt på en eller anden måde at holde dem nede.

Vi nærmer os nu Gammelværk, den sydvestlige gård. Her smutter *Landsvalen* ud og ind under tag-skægget, et par spurve hopper rundt på gårdspladsen, og på taget af laden sidder *Støren* og kvadrer i solskinet.

Der er ret mange støre på Saltholm, og da der ingen hule træer findes, og de ikke alle kan bo i det

Ederfuglen. Fuglen med de bløde dun.

par stærekasser, der er sat op, må den finde på andre udveje, og opfindsom, som den er, klarer den sig med, hvad der forefindes.

Saltholm er, som før bemærket, kun 1 m høj, og i vinterhalvåret, når havet viser tænder, skylles alt muligt vraggods langt ind på øen. Hist og her ligger en gammel rusten og bulet benzindunk eller olietønde, og går man hen og banker forsigtigt på den, sker det gerne, at en stær smutter ud af tuden, medens man fra den mørke tønde hører ungerens højlydte klynken.

Ovre på østsiden findes et stendige med mange

huller og sprækker mellem stenene. Også her har mange store indrettet sig bekvemme boliger.

I nærheden af Gammelværk sås i 1946 et par *Klyder*. Denne smukke sort- og hvidbrogede vadefugl med det opadbøjede næb yngler af og til på Saltholm, og disse fugle opførte sig på en sådan måde, at der ingen tvivl kunne være om, at de havde enten æg eller unger. De fløj op foran os, landede et stykke længere fremme med et ynkeligt skrig, hang med vingerne, faldt omkuld og slæbte det ene ben efter sig, sådan som de altid gør, når de skal bortlede opmærksomheden fra rederne, som vi da heller ikke fandt.

Vi går nu længere sydpå igen og kommer til „Skoven”. Her har man kunnet se det særsyn, at en krage byggede rede på jorden.

Den har forgæves søgt efter redeplads i de næsten bladløse og forpjuskede træer og har måske tænkt, at når alle de andre fugle på Saltholm kan bygge deres reder på jorden, så kunne den vel også! Der lå fire varme æg i reden.

Et sted inde på øen finder vi en lille fasttrampet plads. Det er *Brushanernes* kampplads. Her opfører hannerne deres kampe om hunnerne i hele forårstiden. Det er dog kun skinfægtninger, men det ser pragtfuldt ud, og det er ikke så svært at komme til at iagttage. Man lægger sig blot i græsset en 20—15 m derfra; når man så blot er lidt tålmodig og ligger ganske stille og venter, skal de nok komme.

Det er altid en bestemt han, der kommer først, formentlig en slags anfører i kampene. Snart kommer flere til. De stiller sig i kampstilling med sænkede hoveder op foran hinanden, nidstirrer modstanderen en lille tid og farer så løs på hinanden med rejste fjer, baskende vinger og vidt udspilede halskraver, medens hunnerne stilfærdigt ser til i baggrunden.

MÅGEKOLONIERNE.

Rundt om på øen findes kolonier af *Hættemåger* og *Stormmåger*. I alt ruger hvert år henimod 40.000

måger på Saltholm. Stormmågen er vel nok den talrigste, der kan være flere tusinde reder i en enkelt koloni, og da mågerne skriger dagen lang, kan man slet ikke undgå at bemærke dem. De går også ofte på vingerne, og man ser da en sky af hvide fugle, der skrigende kredser over rederne.

Før i tiden var der bl. a. en stor hættemågekoloni

Rugende Hættemåge — opmærksomt spejdende.

inde ved „Brækket”. Den er nu forsvundet, men der findes stadig kolonier både på den sydlige og nordlige del af øen.

Når mågerne sådan skifter plads eller helt forsvinder, skyldes det sikkert den intensive indsamling af deres æg, der foretages hvert år.

Det er ganske interessant at iagttage fuglene i en hættemågekoloni. Dagen igennem lyder deres stemmer som et brusende, larmende kor, der stiger til et øresønderrivende skral i det øjeblik, man betræder

koloniens område. Ganske tæt ligger rede ved rede, og det er næsten umuligt at komme gennem kolonien uden at træde i dem.

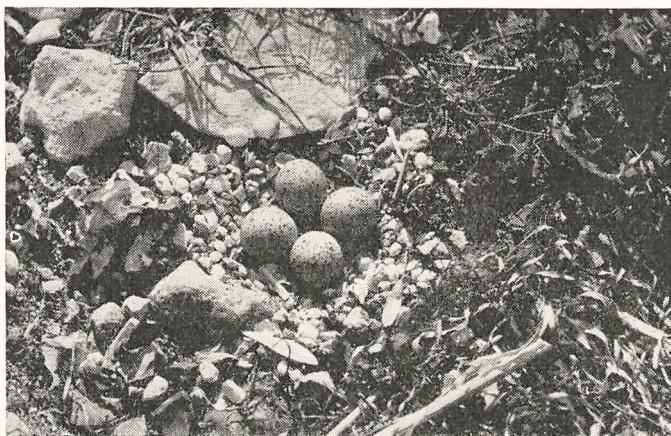
At man ikke er velkommen i mågernes selskab, skal man snart få at føle. Med arrige vræl styrter de sig ned over os og søger på denne måde at jage os bort.

Så længe vi opholder os i kolonien, hersker der vild forvirring, men vi behøver blot at fjerne os en snes meter og lægge os i græsset, så falder der lidt efter lidt ro over fuglene, og livet begynder at gå sin vante gang.

Desværre må vi snart bryde op, hvis vi skal nå postbåden, inden den sejler hjem igen. Det havde ellers været rart at komme helt ned til sydspidsen, men for at nå det, er det nødvendigt at overnatte. Hernede har blandt andet et par vilde *Knopsvaner* bygget deres store rede på et af de yderste skær, og så er der undertiden sæler.

STRANDFUGLE.

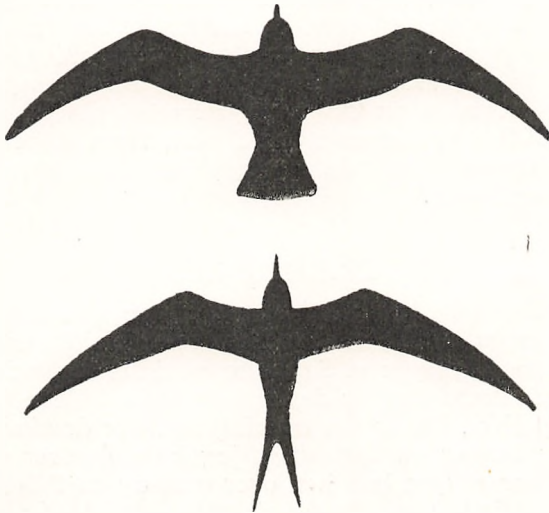
Vi går nu ud til vestsiden af øen og følger stranden på tilbagevejen. Idet vi nærmer os strandkanten, letter

Præstekravens rede.

en meget stor fugl, der i størrelse kan minde om en stork, men fjerdragten er grålig, og da den er kommet på vingerne, ser vi, at den flyver med hovedet bøjet tilbage, så man skulle tro, at den slet ingen hals havde, kun næbbets yderste del stikker frem over brystets kant. Det er *Fiskehejren*, der har været på fisketur i strandkanten.

Her kan det også ske, at vi møder *Stenvenderen*,

Flugtbillede af Hættemåge (øverst), Terne (nederst).

en lille broget vader, der har fået det ejendommelige navn, fordi den ynder at vende små sten med næbbet for at se, om der skulle gemme sig nogle lækre smådyr under dem. Den hører til de mere sjældne vade-fugle, men der yngler jævnligt et enkelt par her på vestsiden foruden nogle få par nede på sydspidsen.

Når vi færdes i strandkanten, skal vi se os godt for. Her ligger reder af *Terner* og *Præstekraver*, som det er meget svært at opdage. Stranden er overalt fyldt med sten, og begge fuglene lægger deres æg

mellem småstenene, så deres æg kommer til at ligne sten mellem andre sten.

Det skete engang, at jeg stod og iagttog et par meget ulykkelige Præstekraver, der klagende fløj i store kredse omkring mig. Jeg var ganske klar over, at de måtte have deres rede lige i nærheden, men kunne ikke finde den, før min ledsager pegede lige ned mellem mine ben — der lå reden.

Der yngler på Saltholm tre forskellige ternearter: *Fjordterne*, *Havterne* og *Dværgterne*. De to første er det meget svært at kende fra hinanden. Det er egentlig kun den forskel på dem, at Havternen har rødt næb, medens Fjordternen har rødt næb med sort spids, og det er meget svært at komme til at se. Dværgternen kendes foruden på sin ringe størrelse på den hvide pande. Det er elegante fugle, som især holder til i strandkanten, hvor de styrtdykker efter smådyr i vandoverfladen.

TRÆKFUGLE.

Fælles for de fugle, vi på denne vandring har mødt, er, at de alle med undtagelse af Hejren er rugefugle, men besøger vi Saltholm en tidlig forårsdag eller sen efterårsdag, er det et helt andet billede, vi får af fuglelivet. Da er det trækfuglene, der dominerer.

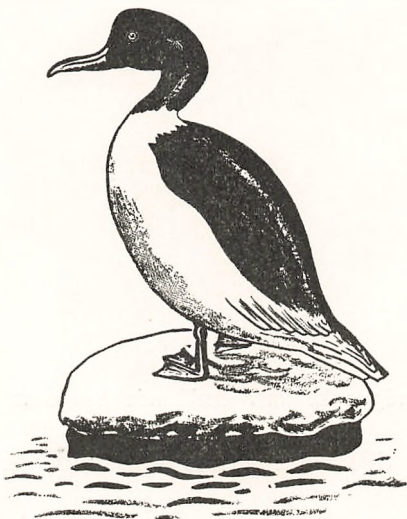
Jeg husker en forårsdag, jeg kom derover og så otte *Traner* flyve lavt hen over øen, og en *Pibesvane*, der stod inde ved „Brækket”, men selvfølgelig er det mere tilfældigt, hvad man får at se sådan en dag.

Der kan ligge umådelige flokke af ænder inde i „Brækket” og store flokke af *Knopsvaner* og *Sangsvaner* ude langs kysten. Det er først nu i de senere år, hvor svanen er blevet fredet året rundt, at den er ved at blive en almindelig fugl i Danmark, men det er også en ganske hensynsløs jagt, den i tidens løb har været udsat for.

For et par hundrede år siden afholdt de danske konger store svanejagter netop her ved Saltholm. Svanerne blev, når de i juni måned fældede deres svingfjer og derfor ikke kunne flyve, drevet helt nede

fra Stevns over Køge bugt op mod Amager og Saltholm, hvor de kongelige jægere var placeret i både og nedskød de udmattede og ulykkelige fugle i hundredvis.

Den slags rå og hensynsløse nedslagtinger — for jagt kan man jo dårligt kalde det — har været ført lige op til vore dage. Nu er de forbudt, og det er glædeligt at se den fremgang, der er i bestanden.

Den store Skallesluger kommer ofte på vinterbesøg.

Mange forskelligartede vadefugle på vej til ynglepladserne længere mod nord slår sig ned på Saltholm i nogen tid, hvor de færdes i strandkanten eller ved vandhullerne inde på øen og søger efter føde.

Her kommer *Strandhøjle*, *Regnspeve*, *Kobbersnepe*, *Mudderklire*, *Tinksmed* og *Svaleklire*, *Sort-* og *Hvidklire* og mange andre.

Inde i skoven kan man støde på en *Natravn* eller *Skovsneppe*, og rovfuglene følger med. Tillokket af det rige bytte slår også de sig ned i nogen tid, inden de drager videre nord på. Her jager *Tårnfalken*, *Van-*

drefalken, *Musvågen*, den blå *Kærhøg* og *Spurvehøgen* — ja, selv *Kongeørnen* har været på besøg.

Ude i havet ligger flokke af *Troldænder* og den elegante *Havlit* ses nede mellem skærene ved sydspidsen. På stenene står *stor Skallesluger* og den største af vore måger: *Svartbagen* med de sorte vinger, og så er der selvfølgelig en mængde småfugle, der

Tre Grågæs kommer trækkende hen over øen.

især holder til i det sparsomme krat, der omgiver gårdene.

Her kan det vrimle med *Fluesnapper*, *Rødstjert*, *Rødhals*, *Løvsanger*, *Tornsanger*, *Gærdesanger*, *Havesanger* og *Bøgjinke* for blot at nævne nogle enkelte.

Alt i alt er Saltholm et fuglenes paradis, som det nok er værd at besøge.

En enkelt fugl er endnu at omtale — *Lærken* — vor almindeligste fugl i Danmark. Ligemeget hvor på øen man befinder sig, hører man den synge. Højt oppe i luften hænger den og fortæller os, at sommeren er dejlig og jorden er god.

Litteratur.

- L. Svendsen: Fuglenes Ø i Øresund.
O. Helms: Danske Fugle ved Stranden.
Heilmann og Manniche: Danmarks Fugleliv.
Finn Salomonsen: Strandens Fugle.
Vagn Holstein: Strandengens Fugle.
M. A. Ris: Den danske Strand.
-

FOTOGRAFIER: E. Sch m e l l i n g
i samarbejde med forfatteren.

Fra en skolelæsestues emnekatalog

ved kommunelærer *H. Stegner*

- Bruun, Daniel: Danmark, land og folk. Kbh. 1919 - 23 Bind.
1 og 5.
- Dahl, Svend: Den danske strand. Naturforhold, dyre- og
planteliv ved vore kyster af magister M. A. Ris. 1930.
- Ditlevsen, Asger, Dyrene, deres liv og arbejde. Kh. 1928
— 29. Bd. 2 og 3.
- Ditlevsen, Asger: Sofus Franck, Jørgen J. Jørgensen og
Ernst Müller: Plante- og dyreliv fremstillet for folke-
skolen. Kbh. 1931.
- Lobedanz, A.: Saltholmen (i: Dansk turistforenings årsskrift
1902).
- Rasmussen, C. A.: Fuglelivet ved de danske strande. Kbh.
1934. (Viden og virke).
- Spärck, R.: Nordens dyreverden. Kbh. 1928.
- Trap, I. P.: Kongeriget Danmark. Kbh. 1920 - 32. Bd. 2.
-

